

สภาพปัจจุบันและความคาดหวังเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยชั่วคราว และถาวร
ของผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง

นายประสาร ศรีสุภชัยยา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเอกพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาเคหการ

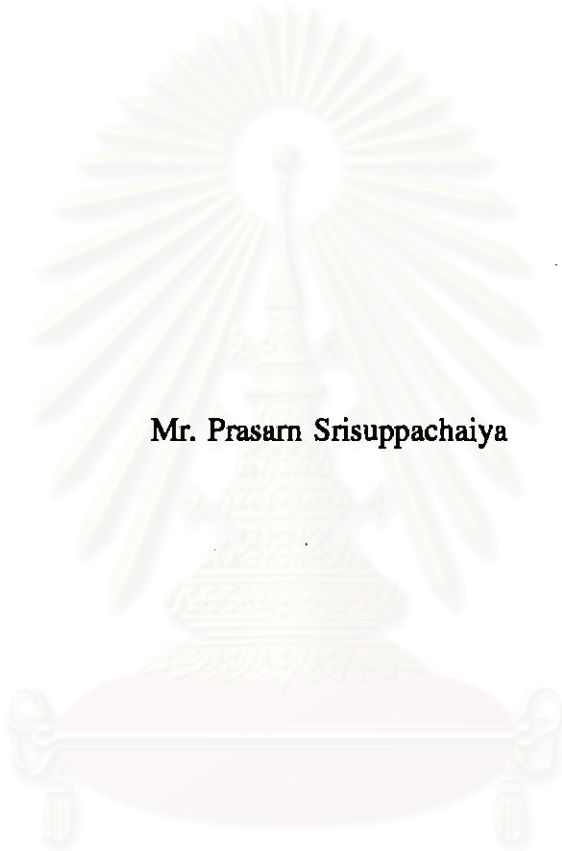
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-635-443-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**CURRENT SHELTER SITUATION AND TEMPORARY SHELTER AND
PERMANENT HOUSING EXPECTATION OF CONSTRUCTION WORKERS**

Mr. Prasarn Srisuppachaiya

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Housing Development**

Department of Housing

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1996

ISBN 974-635-443-4

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ประสาร ศรีสุภชัยยา : สภาพปัจจุบันและความคาดหวังเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยชั่วคราวและถาวรของผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง (CURRENT SHELTER SITUATION AND TEMPORARY SHELTER AND PERMANENT HOUSING EXPECTATION OF CONSTRUCTION WORKERS)
อ.ที่ปรึกษา : รศ. มานพ พงศทัต, 252 หน้า. ISBN 974-635-443-4.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยชั่วคราวของผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง ที่ทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ความคาดหวังในด้านที่อยู่อาศัยถาวร สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การอยู่อาศัย การย้ายถิ่น กระบวนการเข้าสู่อุตสาหกรรมก่อสร้าง ตลอดจนปัญหาต่างๆ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือผู้ใช้แรงงานก่อสร้างที่ทำงานในย่านศูนย์กลางธุรกิจ (CBD) และปริมณฑล (BMR) จำนวน 400 ตัวอย่าง จาก 50 โครงการ โดยวิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถาม ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ตามสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละโครงการ (Quota Sampling)

ผลการวิจัยมีสาระสำคัญคือ แรงงานก่อสร้างส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุน้อยกว่า 30 ปี มีภูมิลำเนาเดิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการศึกษาระดับภาคบังคับขั้นประถมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นกรรมกร แรงงานไม่มีฝีมือ ซึ่งมียาทำงานน้อยกว่า 5 ปี ด้วยการชักชวนของเพื่อนและญาติ อพยพเข้ามาทำงานแบบชั่วคราว สลับกับการทำการเกษตรที่ภูมิลำเนาเดิม โดยไม่มีความสนใจที่จะยึดอาชีพก่อสร้างเป็นอาชีพหลัก ในด้านที่อยู่อาศัยขณะทำอาชีพก่อสร้าง ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่กับนายจ้าง เป็นที่อยู่อาศัยแบบชั่วคราว ขนาดห้อง 2.50x3.00 เมตร ปลูกเป็นเรือนแถวติดกัน วัสดุที่ใช้ประกอบส่วนใหญ่เป็นสังกะสี น้ำใช้และไฟฟ้า นายจ้างเป็นฝ่ายจัดหาให้ ความคาดหวังเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยถาวร พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีการเตรียมการในเรื่องที่อยู่อาศัยใหม่แต่อย่างใด ยังคงจะโยกย้ายไปตามหน่วยงานก่อสร้างใหม่ๆ เมื่อหมดงาน สลับกับการย้ายกลับภูมิลำเนาเดิม เมื่อถึงฤดูกาลทำการเกษตร การเป็นเจ้าของบ้านหลังใหม่ได้ จะนิยมปลูกสร้างเอง ณ ภูมิลำเนาเดิม จากข้อค้นพบในด้านรายได้ และเงินออม แรงงานก่อสร้างส่วนใหญ่จะไม่สามารถเป็นเจ้าของบ้านได้เลย ยกเว้นกลุ่มแรงงานก่อสร้างไทยในต่างประเทศ ที่สามารถเก็บเงินออมได้ 4,000-5,000 บาทต่อเดือน

ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า มีส่วนสนับสนุนในประเด็นของการขาดแคลนแรงงานก่อสร้างภายในประเทศ ณ ปัจจุบัน โดยเฉพาะช่างต่างๆ หรือแรงงานฝีมือ ส่วนใหญ่จะมีแต่กรรมกร และยังมีแรงงานก่อสร้างจำนวนหลายแสนคนทำงานในต่างประเทศ ดังนั้น การจัดสร้างที่อยู่อาศัยชั่วคราวที่เหมาะสม การพัฒนาฝีมือแรงงาน และยกระดับคุณภาพชีวิต ให้ทัดเทียมกับผู้ใช้งานอุตสาหกรรมประเภทอื่น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการพัฒนาประเทศตามแผนต่างๆ ที่วางไว้

ภาควิชา
สาขาวิชา
ปีการศึกษา

เคหการ
เคหการ
2539

ลายมือชื่อนิติกร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

** C735540 : MAJOR HOUSING DEVELOPMENT

KEY WORD: CURRENT SHELTER / TEMPORARY SHELTER / PERMANENT HOUSING / CONSTRUCTION

WORKERS / CONSTRUCTION SITE

PRASARN SRISUPPACHAIYA : CURRENT SHELTER SITUATION AND TEMPORARY SHELTER AND PERMANENT HOUSING EXPECTATION OF CONSTRUCTION WORKERS.

THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. MANOP BONGSADADT, 252 pp. ISBN 974-635-443-4.

The main objectives of this research are to study the current shelter situation for construction workers who work in CBD and BMR area, their socio-economic status, living condition, migration to the construction industry, and their expectation for permanent housing.

The 400 populations of construction workers from 50 construction projects in CBD and BMR area were randomly selected by accidental sampling questionnaire from the quota sampling for each construction project.

The finding from this research show that the majority of construction workers are men, under 30 years old, from North-Eastern, educated under primary school, unskilled labour force, experience under 5 years, introduced by friends and relatives, temporary migration to Bangkok Metropolis and Vicinity during non-agricultural season, and not interested in construction industry for permanent job. During construction schedule, at least 2 workers stay in a room size 2.50x3.00 metres connected together, in the temporary shelter, water and electricity are provided by the owner. By considering their expectation for permanent housing, the results show that they never have any plan for future housing but plan to move to another construction site and back to the home town when the agricultural season. However, for their future houses, they plan to build by themselves. The finding for income and saving show that they will not able to have any housing investment, if and only if, they can earn and save as the same amount 4,000-5,000 Bath per month as the Thai construction workers in other countries.

The results of this research support that the lack of construction workers is occurring, especially the skilled labour and still have a number nearly million of construction workers in other countries. Therefore, a facilitated temporary housing along with the planning to develop construction skill and standard of living as the same as workers in other industry should be provided, as long as the human resources are important to develop the country.

ภาควิชา..... เทพการ

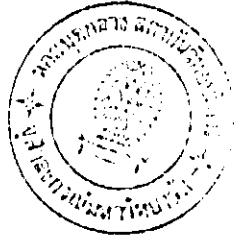
สาขาวิชา..... เทพการ

ปีการศึกษา..... 2539

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี ด้วยความร่วมมือ สนับสนุน และประสานงาน จากบุคคล คณะ องค์กร และสถาบันต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยขอถือโอกาสนี้ระลึกถึง ด้วยความขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ มานพ พงศทัต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ข้อคิด คำแนะนำ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย รองศาสตราจารย์ สุปรีชา หิรัญโร และรองศาสตราจารย์ ดร. ชวลิต นิตยะ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ร่วมให้ข้อคิดและคำแนะนำผลของการวิจัยนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลโครงการก่อสร้างภายในประเทศ ผู้วิจัยขอขอบคุณวิศวกร หัวหน้างาน และผู้ใช้แรงงานก่อสร้างทุกท่าน ที่ร่วมกันเป็นส่วนสำคัญทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์

การเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านต่างประเทศ ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณถวิล เมืองจีน (อัครราชทูตที่ปรึกษาฝ่ายแรงงาน ประเทศบรูไน) คุณไมมุง มะมิงค์ คุณสุภัค ฤขุน (ที่ปรึกษาฝ่ายแรงงาน ประเทศสิงคโปร์) คุณสราวุธ จริตงาม และเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ณ สำนักงานแรงงานไทยในประเทศบรูไน และสิงคโปร์

สำหรับแหล่งที่มาของข้อมูลในรายการอ้างอิง ผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สถาบันวิจัยสังคม สถาบันประชากรศาสตร์ หอสมุดกลาง ห้องสมุดคณะ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขต และวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย

ขอขอบคุณผู้ช่วยวิจัยทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านของกลุ่มบริษัท ส.พลังคอนสตรัคชั่น จำกัด และครอบครัว ที่ให้การสนับสนุน กำลังใจ ความเข้าใจ และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่ให้ความรู้ ความเข้าใจ แนวความคิด และคำแนะนำแก่ผู้วิจัย จนสำเร็จการศึกษา

ประสาร ศรีสุภชัยยา

มีนาคม 2540

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ท
สารบัญแผนที่	ฒ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและสาระสำคัญ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
คำจำกัดความ	5
ข้อจำกัดในการวิจัย	6
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
ทฤษฎีเมือง	7
ปัญหาต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร	12
การย้ายถิ่นของแรงงานสู่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	13
มาตรฐานในการกำหนดอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ	15
แนวความคิดในเรื่องที่อยู่อาศัยที่สัมพันธ์กับที่ตั้งของโครงการ	18
กระบวนการเปลี่ยนแปลงเขตที่อยู่อาศัย	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	31
ขอบเขตการวิจัย	31
การเก็บรวบรวมข้อมูลของพื้นที่วิจัย	32
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	39
การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอรายงาน	41
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	42
ข้อจำกัดในการวิจัย	42
พื้นที่วิจัย	43
แหล่งที่มาของข้อมูล	45
ของที่ระลึกในการวิจัย	45
บทที่ 4 ผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง	53
สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม	54
การย้ายถิ่น กระบวนการเข้าสู่อุตสาหกรรมก่อสร้าง กำลังแรงงาน และการมีงานทำช่วงแผน 8 (พ.ศ.2540-2544)	60
ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยชั่วคราว	78
แรงงานก่อสร้างไทยในต่างประเทศ	86
ประมาณการรายได้ของแรงงานก่อสร้าง	97
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	125
ลักษณะทั่วไปของผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง	126
ที่อยู่อาศัยชั่วคราวของผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง	145
ที่อยู่อาศัยถาวรของผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง	153
แรงงานก่อสร้างไทยในประเทศสิงคโปร์	161

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 สรุปอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	180
รายการอ้างอิง	193
ภาคผนวก	196
ประวัติผู้เขียน	252

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

			หน้า
ตารางที่	2.1	ข้อมูลประชากร ณ กรกฎาคม พ.ศ. 2539	9
ตารางที่	2.2	อัตรากำลังแรงงานขั้นต่ำในประเทศไทย	19
ตารางที่	2.3	จำนวนประชากรในเมืองสำคัญๆ ของโลก	27
ตารางที่	2.4	จำนวนประชากรในเมืองสำคัญๆ ของโลก พ.ศ. 2543	30
ตารางที่	3.1	จำนวนแบบสอบถามที่แจกและได้รับกลับคืน ในแต่ละโครงการ เขต CBD	35
ตารางที่	3.2	จำนวนแบบสอบถามที่แจกและได้รับกลับคืน ในแต่ละโครงการ เขต BMR	36
ตารางที่	3.3	จำนวนแบบสอบถามที่แจกและได้รับกลับคืน โครงการ CIVIL WORK	37
ตารางที่	3.4	จำนวนตัวอย่างที่จะทำการวิจัย ตามขนาดของประชากร ที่ขอบเขตความเชื่อมั่น 95 %	38
ตารางที่	3.5	แสดงรายชื่อโครงการก่อสร้างและบ้านพักคนงานตามแผนที่ โครงการ เขต CBD	51
ตารางที่	4.1	จำนวนสถานประกอบการและลูกจ้างในอุตสาหกรรมก่อสร้าง ปี พ.ศ. 2534-2538	56
ตารางที่	4.2	จำนวนแรงงานก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร	57
ตารางที่	4.3	จำนวนแรงงานแต่ละภาคโดยรวม	58
ตารางที่	4.4	จำนวนและอัตราร้อยละของประชากร จำแนกตามสถานภาพ การย้ายถิ่น เขตการปกครอง ภาคที่อยู่ในปัจจุบัน	61
ตารางที่	4.5	จำนวนและอัตราร้อยละของประชากรทั้งหมด จำแนกตามประเภทการย้ายถิ่นและเพศ	62

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 4.6	จำนวนและอัตราร้อยละของการย้ายถิ่นเข้า การย้ายถิ่นออก การย้ายถิ่นสุทธิ จำแนกตามภาคที่อยู่ในปัจจุบันและเทศ	64
ตารางที่ 4.7	อัตราร้อยละของผู้ย้ายถิ่น จำแนกตามเหตุผลการย้ายถิ่น เทศ และภาคที่อยู่ในปัจจุบัน	66
ตารางที่ 4.8	อัตราร้อยละของผู้ย้ายถิ่นอายุ 13 ปีขึ้นไป จำแนกตามระยะเวลาที่คาดหมายจะอยู่ในภาคที่อยู่ในปัจจุบัน	67
ตารางที่ 4.9	เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจไทย	74
ตารางที่ 4.10	อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทย	75
ตารางที่ 4.11	ประมาณการ การมีงานทำ และการว่างงาน ปี พ.ศ. 2537-2544	76
ตารางที่ 4.12	ประมาณการ สัดส่วนการมีงานทำ ปี พ.ศ. 2537-2544	78
ตารางที่ 4.13	จำนวนคนไทยที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศ ผ่านด่านตรวจคนหางานทั้งประเทศ กรมการจัดหางาน	87
ตารางที่ 4.14	ประมาณการจำนวนแรงงานไทยในต่างประเทศ พ.ศ.2539 .	88
ตารางที่ 4.15	รายได้ที่คนงานไทยในต่างประเทศส่งกลับประเทศไทย โดยผ่านระบบธนาคาร	90
ตารางที่ 4.16	จำนวนและอัตราร้อยละของลูกจ้าง จำแนกตามระดับค่าจ้าง เงินเดือน เทศ และเขตการปกครอง	98
ตารางที่ 4.17	ผู้มีงานทำ จำแนกตามอุตสาหกรรม (การก่อสร้าง) รายได้และเทศ	100
ตารางที่ 5.1	แสดงอายุ ภูมิฐานะ ระดับการศึกษา	127
ตารางที่ 5.2	แสดงสถานภาพ ครอบครัว อาชีพเดิม	129
ตารางที่ 5.3	แสดงสาเหตุการเปลี่ยนอาชีพ ระยะเวลาทำงาน การได้งานก่อสร้าง	131

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 5.4	แสดงตำแหน่งงาน รายได้	132
ตารางที่ 5.5	รายได้และรายจ่ายโดยเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน จำแนกเป็นรายภาค พ.ศ. 2524-2537	135
ตารางที่ 5.6	รายได้และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน จำแนกเป็นรายภาค พ.ศ. 2524-2537	136
ตารางที่ 5.7	แสดงการจ้างงาน การจ่ายค่าจ้าง หนี้สิน แหล่งเงินทุน	138
ตารางที่ 5.8	แสดงเงินออม รายจ่ายหลัก อาชีพก่อสร้าง	140
ตารางที่ 5.9	แสดงการจ่ายค่ารักษาพยาบาล การประกันสังคม	141
ตารางที่ 5.10	แสดงสัญญาว่าจ้าง สวัสดิการ วันหยุด	143
ตารางที่ 5.11	แสดงลักษณะบ้านเดิม ระยะพักอาศัย ตำแหน่งห้องพัก	146
ตารางที่ 5.12	แสดงที่พักปัจจุบัน ความพึงพอใจ	148
ตารางที่ 5.13	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก และห้องพักชั่วคราว	149
ตารางที่ 5.14	แสดงความต้องการจากภาครัฐ การทำงานต่างประเทศ	151
ตารางที่ 5.15	แสดงการเตรียมการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยแห่งใหม่	154
ตารางที่ 5.16	แสดงการมีบ้านหลังใหม่ สิ่งที่ต้องการในบริเวณ ที่อยู่อาศัย	155
ตารางที่ 5.17	แสดงช่วงเวลาที่จะมีบ้าน ข้อมูล และปัจจัย ในการเลือกซื้อบ้าน	157
ตารางที่ 5.18	แสดงราคาบ้านที่จะซื้อ แหล่งเงิน ความคาดหวังในชีวิต	158
ตารางที่ 5.19	แสดงความต้องการจากภาครัฐ ในเรื่องที่อยู่อาศัย ในอนาคต	160
ตารางที่ 5.20	สรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถาม ผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง ในเขต CBD และ BMR	164
ตารางที่ 5.21	สรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถาม ผู้ใช้แรงงานก่อสร้าง ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 400 คน	168

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 5.22	สรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถาม แรงงานก่อสร้างไทยใน ประเทศสิงคโปร์	172
ตารางที่ 5.23	เปรียบเทียบผลการวิจัยจากแบบสอบถาม แรงงานก่อสร้างไทย ในประเทศสิงคโปร์ และในประเทศไทย	176

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

		หน้า
แผนภูมิที่ 2.1	ประชากรไทย พ.ศ. 2539	11
แผนภูมิที่ 3.1	ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง	46
แผนภูมิที่ 3.2	ผลการสำรวจสถานที่ก่อสร้าง เขต CBD	47
แผนภูมิที่ 3.3	ผลการสำรวจสถานที่ก่อสร้าง เขต BMR	48
แผนภูมิที่ 3.4	วิธีดำเนินการวิจัย	49

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนบที่

หน้า

แผนที่ 3.1	แสดงสถานที่ก่อสร้าง และที่พักคนงาน	
	โครงการในเขต CBD	50
แผนที่ 3.2	แสดงสถานที่ก่อสร้าง และที่พักคนงาน	
	โครงการในเขต BMR	52

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4.1	โครงการก่อสร้างเขต CBD 103
ภาพที่ 4.2	โครงการก่อสร้างเขต CBD 104
ภาพที่ 4.3	ที่พักคนงานก่อสร้างในเขต CBD 105
ภาพที่ 4.4	ห้องน้ำ-ส้วม คนงานก่อสร้างในเขต CBD 106
ภาพที่ 4.5	ที่พักคนงานก่อสร้างในเขต CBD 107
ภาพที่ 4.6	ที่พักคนงานก่อสร้างกลุ่มบริษัทต่างประเทศ 108
ภาพที่ 4.7	ที่พักคนงานก่อสร้างกลุ่มบริษัทต่างประเทศ 109
ภาพที่ 4.8	ห้องน้ำ-ส้วม คนงานก่อสร้างกลุ่มบริษัทต่างประเทศ 110
ภาพที่ 4.9	กฎระเบียบบริเวณที่พักคนงานก่อสร้างกลุ่มบริษัทต่างประเทศ 111
ภาพที่ 4.10	โครงการก่อสร้างและที่พักคนงานย่านรังสิต 112
ภาพที่ 4.11	โครงการก่อสร้างและที่พักคนงานย่านรังสิต 113
ภาพที่ 4.12	โครงการก่อสร้างและที่พักคนงานย่านรังสิต 114
ภาพที่ 4.13	โครงการก่อสร้างรถไฟฟ้ากรุงเทพมหานคร และที่พักคนงาน 115
ภาพที่ 4.14	โครงการก่อสร้างทางด่วนบางนา-บางปะกงและที่พักคนงาน 116
ภาพที่ 4.15	อาคารพักอาศัยคนงานไทยในประเทศสิงคโปร์ 117
ภาพที่ 4.16	ที่พักอาศัยคนงานไทยในประเทศสิงคโปร์ 118
ภาพที่ 4.17	สิ่งอำนวยความสะดวกและการตอบแบบสอบถามคนงานไทย ในประเทศสิงคโปร์ 119
ภาพที่ 4.18	แหล่งชุมนุมคนงานไทย และสินค้าไทยในประเทศสิงคโปร์ 120
ภาพที่ 4.19	สถานที่ก่อสร้างและที่พักคนงานไทยในประเทศบรูไน 121
ภาพที่ 4.20	กฎระเบียบของที่พักคนงานไทยในประเทศบรูไน 122
ภาพที่ 4.21	อาคารพักอาศัยของคนงานไทยในประเทศบรูไน 123
ภาพที่ 4.22	โรงครัวและห้องอาบน้ำคนงานไทยในประเทศบรูไน 124